

(mai i te whārangi o tua ake nei)

kupenga kia mau katoa ai ngā Māori o taua takiwā. Ko te taha pūtea noa iho pea te raruraru, engari ki te taea tēnei te kimi mai, nō rātou anō te whiwhi.

Kāti ake i tēnei, otirā hei ōna wā anō puta ai he kōrero kia marama tonu mai koutou ki tēnei kaupapa nui, me te kuika anō o te ngākau kia nui tonu te arohia mai.

TE HUI KI KAIWHĀIKI

I kō mai ko te reo tāwhiri o ngā kura kaupapa Māori kia haere te Ahorangi ki tā rātou hui-ā-tau i tū ki Kaiwhāiki marae i te 19-21 o Poutū-te-rangi 1993.

Tokowhā mātou o te Taura Whiri i tae atu, arā ko te Ahorangi, ko Te Heikōkō Mataira (ko ia anō tētahi i tonoa kia haere hei kaikōrero), me ētahi rōpā tokorua a te Taura Whiri hei huruhuru mō ō rāua waewae. Tae rawa ake ki te marae, e hika mā, i reira te mahi a te tangata. Kapi ana tērā te marae i te manuhiri. Ko tōna tikanga, tokorua noa iho ngā māngai mō ia kura kaupapa ka tae atu, engari i tō te Māori anō āhua, ko tōna 300 nei te nui o ngā tāngata i reira mō te whakaeke.

Nā te Tari Takawaenga o ngā kura kaupapa Māori i karanga te hui, ā, nā te Puni Kōkiri i āwhina-ā-pūtea. Kotahi noa iho te kaupapa whānui hei whakarau kakai mā te hui, āe rānei me whakatū rūnanga nui mō rātou, kāore rānei. Ahakoa māmā tēnei pātai ki te whakahua, ki te *whakahoki* - engari mō tēnā!

Ko tētahi iwi kaha ki te kōrerorero ko tātou, ā, kāore tēnei hui i tino rerekē ake i te nuinga o ngā hui Māori - whiu atu, whiu mai, rure atu, rure mai. Tō ana te rā, he pērā tonu.

Ko te Aho Matua te kaupapa i kaha te wāua. Mena he punua kaupapa noa iho tēnei ki ngā

kaiwhakahaere, kāre pea he raruraru. Engari nā te mea ko te Aho Matua tonu te kaupapa i whiriwhirihia e rātou hei uaratanga mō te rūnanga nui, i āhua raruraru ngā whakanekeneke.

Ahakoa he aha tahi ki te Taura Whiri ka pēhea te āhua o te tūtohunga, ko te mea nui kē ki tā mātou titiro, kia whakakotahi ngā kura kaupapa Māori i a rātou, kia tapatahi ai ngā whakaaro. Mā reira e whai mana ai rātou, e tutuki anō ai hoki ō rātou moemoeā. Ki te kore, ki te waiho kia harangotengote tonu, waimarie ana ka puta he hua.

Kāore mātou i te whakahē i te Aho Matua, kāore ō mātou ake mānukanuka mō ia tuhinga, engari anō mena kei te nui ngā āwangawanga i waenganui i te hunga mō rātou tēnei tūtohunga, kātahi ka tino raruraru rawa atu.

Kāore i a mātou te tikanga inā mau tonu te Aho Matua hei uaratanga mō te katoa, engari kei te whakaaro ake mātou ko te reo kē te aka e haumi ana i tētahi KKM ki tētahi, nō reira me waiho pea ko te reo anake hei kaupapa mātāmua, hei aha noa iho ērā atu āhuatanga. Anei tā mātou: ko te reo Māori - kia kōrerotia, kia tika, kia ora ai, ka mutu!

Waihoki, arā ētahi kura pērā i Rākaumanga mā, kāore i pōhiritia kia tau atu ki Kaiwhāiki, engari ki tā te Taura Whiri titiro, koirā kē te tino tauira o ngā kura e hiahia ana kia waiho ko te reo Māori hei reo whakaako. E mea ana tātou ehara tērā i te kura kaupapa Māori? He aha kē ia?

Otirā, kei te whiua ēnei kōrero me te mōhio anō he māmā noa iho mā tētahi kē atu e kōrero, mā tētahi kāore i te orotau ki ngā āhuatanga o te whakaako tamariki, kāore hoki i te mōhio he aha ngā kōrero me mātua whakauru atu ki te tūtohunga kura.

Kia hoki ake au ki te kaupapa o tēnei pahupahu, ki ngā kōrero i puta i te hui i Kaiwhāiki. Ko te mutunga